

תורת הבטחון

פרשת מקודי

המקדש היה מקום שנעשו בו מעשה ניסים בתמידות. ויש לבאר טעמו של דבר, מדוע מקום המקדש היה מקום שנעשו בו כמה וכמה ניסים.

תכלית הבריאה - אין עוד מלבדו

וביאר ר' יחזקאל לעויןשטיין זצ"ל (אור יחזקאל, אמונה עמ' מצ) דברי מתני' וז"ל, "עשרה ניסים נעשו לאבותינו בבית המקדש - ומבארים בזה דהיינו רק כלפי חוץ, אבל כלפי פנים כל ביהמ"ק היה מלא ניסים, שהנהגת הקב"ה במקדש היתה הנהגה גלויה, וראו הכל בחוש את הנהגתו יתברך, ולא היה כלל מקום לטבע. יסוד זה חייב להכיר כל אחד ואחד, כי זה עיקר עבודת האדם לידע כי אין טבע בבריאה והכל נוצר על ידי הקב"ה ואין עוד מלבדו, והכרה זו היא תכלית כל הבריאה כולה ואינא בחז"ל (דברים רבא ג, יט): "אתה הראת לדעת כי ה' הוא האלוקים אין עוד מלבדו - פתת הקב"ה כל ז' רקיעים והראה שאין עוד מלבדו". יתרו - נתן ממש בעבודת אלילים שאמר (שמות יב, טו): "עתה ידעתי כי גדול ה' מכל האלוקים". נעמן - הודה במקצת שנאמר (מלכים ג, טו): "הנה נא ידעתי כי אין אלקים בכל הארץ כי אם בישראל". רחב - המשילו על השמים והארץ שנאמר (ישעיה ג, טו): "כי ה' אלקיכם הוא אלקים בשמים ומעל ועל הארץ מתחת". משה רבינו עליו השלום - אמר אף בחללו של עולם שנאמר (דברים ז, טו): "כי ה' הוא האלוקים בשמים ומעל ועל הארץ מתחת אין עוד". אין עוד - אף בחללו של עולם. וזו עיקר עבודתנו בעוה"ז לידע שאין עוד מלבדו. ולהגיע ליסוד זה לאו מילתא זוטרתא היא, שהרי חזינן שיתרו על אף כל גדולתו לא הגיע להבנה זו שאין עוד מלבדו. ולהכרה זו זכינו בזמן שביהמ"ק קיים שראו בחוש שאין הטבע שולט כלל ורק אין עוד מלבדו, וכל שירגיש יותר יסוד ועיקר זה יהיה מכלל המתאבלים על ירושלים שהרי יודע ומבין מהות עיקר עבודתו, ומכיר שבזמן ביהמ"ק ראו הכל בחוש שאין עוד מלבדו. זו עיקר עבודת האדם להגיע להכרה ביסוד זה, ובהכרה אפילו מועטת יכול לזכות לדברים גדולים ונוראים, ולכן ישתדל כל אחד להקנות לעצמו הכרה ביסודות אלו, עכ"ל.

הרי מבואר מדבריו, שעיקר התכלית בכל הניסים שהיו במקדש היה להורות על האמונה - "אין עוד מלבדו", שראו הנהגת השי"ת, שהוא השליט על הכל, ואין שום טבע כלל. וזו עיקר עבודת האדם בהאי עלמא לבא לידי הך הכרה. ועי"ז יזכה לדברים גדולים.

ידועים דברי הרמב"ן (סוף פ"י טו) שכתב וז"ל, "ומן הנסים הגדולים המפורסמים אדם מודה בנסים הנסתרים שהם יסוד התורה כולה, שאין לאדם חלק בתורת משה רבינו עד שנאמין בכל דברינו ומקרינו שכולם נסים אין בהם טבע ומנהגו של עולם, בין ברבים בין ביחיד, אלא אם יעשה המצות יצליחנו שכרו, ואם יעבור עליהם יכריתנו

תכלית המשכן - אמונה בה'

ויביאו את המשכן אל משה את האהל ואת כל פליו קרסיו קרשיו וקריתיו ועמדיו ואדניו. (לט, לג)

ופי' רש"י: "ויביאו את המשכן וגו' - שלא היו יכולין להקימו, ולפי שלא עשה משה שום מלאכה במשכן, הניח לו הקדוש ברוך הוא הקמתו, שלא היה יכול להקימו שום אדם מחמת כובד הקרשים, שאין כח באדם לזקפן, ומשה העמידו. אמר משה לפני הקדוש ברוך הוא איך אפשר הקמתו על ידי אדם, אמר לו עסוק אתה בידך נראה כמקימו, והוא נזקף וקם מאליו, וזהו שנאמר (שמות מ, ט): "הוקם המשכן", הוקם מאליו. מדרש רבי תנחומא, "עכ"ל.

ומבואר מדברי רש"י, שהמשכן הוקם על ידי מעשה ניסים, שהרי בדרך הטבע לא היה ביכולת שום בן אדם להקים את המשכן מחמת גודלו וכובדו של הקרשים. וע"כ, הוצרך הקב"ה לעשות מעשה ניסים, ולשנות את הטבע שיהיה משה רבינו יכול להקים את המשכן, ורק ע"י מעשה ניסים הוקם המשכן.

ויש לבאר הענין, מדוע השי"ת צוה שיעשו משכן ע"י קרשים כבדים מאוד, ולא יהיה ביכולתם של כלל ישראל להקים את המשכן בעצמם, הרי כל התכלית בעשיית המשכן היה כדי שיקימו ויבנו המשכן, וא"כ מדוע צוה השי"ת דבר אשר אינו שייך בדרך הטבע, והוצרך השי"ת למעשה ניסים.

ושכנתי בתוכם

ונראה לבאר הענין בהקדם ביאור תכלית המשכן. הנה כתיב (שמות כג, טו): "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם", וידוע מה שדרשו חז"ל: "בתוכו לא נאמר אלא בתוכם, בתוך כל אחד ואחד", ע"כ. הרי כל התכלית בבנין המשכן לא היה רק לבנות בנין שהשי"ת ישרה שכירתו בתוך אותו בנין, אלא התכלית היה כדי שתשרה שכירתו בתוך כל אחד ואחד. ר"ל, שע"י המשכן תשרה השכינה בתוך לבבו של כל אחד ואחד, וע"י זה יחיה כל ימיו עם השי"ת.

להרחיב הדברים, נקדים מה דתנן במתני' באבות (פ"ק ה' משנה ה'): "עשרה ניסים נעשו לאבותינו בבית המקדש. לא הפילה אשה מריח בשר הקדש, ולא הסריח בשר הקדש מעולם, ולא נראה זבוב בבית המטבחים, ולא אירע קרי לכהן גדול ביום הכפורים, ולא כבו גשמים אש של עצי המערכה, ולא נצחה הרוח את עמוד העשן, ולא נמצא פסול בעומר ובשתי הלחם ובלחם הפנים, עומדים צפופים ומשתחווים רווחים, ולא הזיק נחש ועקרב בירושלים מעולם, ולא אמר אדם לחברו צר לי המקום שאלין בירושלים", ע"כ. הרי שמקום

וכדומה. אלא כוונת הגמ', הדעה של - "אין עוד מלבדו", והיינו אמונה שלימה בהשי"ת, ועם דעת כזו, הרי הוא זוכה לעשירות. זהו תועלת של האמונה ובטחון בהשי"ת, שע"י האמונה ובטחון זוכה לכל טוב שבעולם, ואפילו לעשירות. [עי' במהרש"א שכתב כעין זה, שע"י שיש לו דעת, יודע לבקש ממי שהעושר שלו, כדברי הגמ' מה יעשה אדם ויתעשר, ומסיק הגמ': "יבקש רחמים ממי שהעושר שלו".]

השלחן - עשירות

עוד מקור מצינו בדברי הגמ' בב"ב (כ"ג, ב) עצה באיזה אופן יזכה אדם לעשירות וז"ל הגמ': "אמר רבי יצחק: הרוצה שיחכים - ידרים, ושיעשיר - יצפין, וסימניך: שלחן בצפון ומנורה בדרום; ורבי יהושע בן לוי אמר: לעולם ידרים, שמתוך שמתחכם מתעשר, שנאמר: אורך ימים בימינה בשמאלה עושר וכבוד", ע"כ. וביארו המפרשים (ס"ז) שכוונת הגמ', דמי שרוצה לזכות לחכמה, כשיתפלל יתפלל לצד דרום. ומי שרוצה לזכות לעשירות, יתפלל לצד צפון. והטעם לזה משום שהמנורה בדרום, והמנורה היא שורש חכמת התורה - כי נר מצוה ותורה אור, ומינה יכול לזכות לאור התורה. והשלחן היה בצפון, שהשלחן היה מורה על פרנסה.

ויש להוסיף שאחד מן הניסים שנעשו במקדש בלחם הפנים אמרה הגמ' (תגיגה טו, ב) שהיו מגביהין את השלחן, ומראין בו לעולי רגלים לחם הפנים, ואומרים להם: ראו חיבתכם לפני המקום, סילוקו כסידורו. דאמר רבי יהושע בן לוי: נס גדול נעשה בלחם הפנים - כסידורו כך סילוקו, שנאמר לשום לחם חם ביום הלקחו", ע"כ. ופי' רש"י שהנס היה, שהלחם היה חם ביום שלקחו אותו מעל השלחן, כיום שסדרוהו על השלחן. ותוס' כתב שהנס היה שהיה הלחם רך ביום שלקחוהו מעל השלחן כמו ביום שסידרוהו על השלחן. עכ"פ לדברי שניהם היה בו מעשה ניסים.

וא"כ י"ל, דמה שאמרו שיפנה לצד צפון שהיה בו השלחן, היינו שיבא לידי הכרה שהפרנסה באה מאת השי"ת. ועם אמונה כזו, זוכה לעשירות. דכשרואה שהלחם יכול להתקיים - חם ורך, באופן נס נגלה, באים לידי הכרה שהשי"ת הוא המפרנס כל אחד ואחד, ועם "דעה" זו יזכה לעשירות כמו שאמרה הגמ' הנ"ל.

אמונה בעסק השתדלות

ועבודה זו, לבא לידי אמונה שלימה בהשי"ת מוטלת על כל אחד ואחד, ובפרט בתוך עסק בהשתדלות, שהגם שמוטל על כל אחד ואחד לעשות השתדלות בעניני הטבע, לכל הענינים שצריכין השתדלות, כגון פרנסה, רפואה, שידוכים, וכדומה. מ"מ צריך שיקיים באמונה שלימה, ולהאמין שבאמת אין שום כח להנהגת הטבע, וכל הצלחתו אינו תלוי כלל בכח ההשתדלות ובכל הסיבות שעוסק בהם, וחז"ל לומר "כוחי ועצם ידי עשה לי את החיל הזה". אלא אדרבא, צריך להאמין "כי הוא הנותן לך כח לעשות חיל". ומי שמאמין בזה, זוכה לתכלית של המקדש כמו שהאריך ר' יחזקאל לעניניו שטיין זצ"ל. ולא עוד, אלא הרי הוא זוכה לכל טוב שבעולם, ובודאי יצליח בכל עניניו, ויזכה גם לעשירות כדברי הגמ' לעיל.

ענשו, **הכל בגזרת עליון**, עכ"ל. הרי, כשאנו רואים ניסים גלויים, אנו רואים בחוש שהשי"ת יכול לשנות הטבע בהנהגתו, וע"כ הוא יתברך מנהיג גם את הטבע, וכל קיומו של הטבע הוא רק משום שהוא יתברך השליט עליו, וברצונו יכול לשנות הטבע. וע"י כל הניסים שהיו במקדש ראו את זה, וכל אחד ואחד בא לידי ההכרה "אין עוד מלבדו", ואין שום טבע כלל, וזהו יסוד התורה כולה כמש"כ הרמב"ן.

טעם כובד הקרשים

ולפי זה מובן היטב מדוע הקרשים היו כבדים, ולא היו יכולין עמ"י להקים המשכן בדרך הטבע, והוצרך השי"ת לעשות מעשה ניסים. דמכיון שכל התכלית של המשכן היה לבא לידי האמונה השלימה בהשי"ת, ועי"ז ישרה ה' שכינתו בתוך כל אחד ואחד, ע"כ עיקר הקמת המשכן הוצרך להיות בדוקא ע"י נס נגלה, שע"ז ראו כל כלל ישראל הנהגת השי"ת שהוא השליט גם על הנהגת הטבע, וביכולתו לשנות את הטבע, ועי"ז באו לידי אמונה שלימה בהשי"ת, וזכו שהשכינה תשרה ביניהם.

כאילו נבנה בית המקדש בימיו

ועל פי הנ"ל מובן היטב דברי הגמ' בסנהדרין (ז, ב): "ואמר רבי אלעזר: גדולה דעה, שניתנה בין שתי אותיות, שנאמר: "כי אל דעות ה". ואמר רבי אלעזר: גדול מקדש שניתן בין שתי אותיות שנאמר: פעלת ה' מקדש ה' כוננו ידך ... ואמר רבי אלעזר: **כל אדם שיש בו דעה כאילו נבנה בית המקדש בימיו**, שזה ניתן בין שתי אותיות וזה ניתן בין שתי אותיות", ע"כ. מבואר בדברי הגמ' שמי שיש בו דעת, הרי הוא כאילו נבנה בית המקדש בימיו, וצ"ב מהו הקשר בין זה שיש לו דעת, לבנין בית המקדש?

ולפי הנ"ל מובן היטב, שכל התכלית של המקדש היה לבא לידי הך "דעה" שהוא האמונה השלימה בהשי"ת, והיינו ההכרה - "אין עוד מלבדו", ומי שיש לו הך "דעה" הרי הגיע לתכלית בנין המקדש, וע"כ נחשב שכאילו נבנה בית המקדש בימיו, שזהו עיקר התכלית של המקדש.

זוכה לעשירות

וממשיך הגמ' (סנהדרין טז): "ואמר רבי אלעזר: **כל אדם שיש בו דעה לסוף מתעשר**, שנאמר: ובדעת חדרים ימלאו כל הון יקר ונעים", ע"כ.

והק' המפרשים שהרי כתיב (קהל ט, ב): "שבתי וראה תחת השמש כי לא לקלים המרוץ ולא לגבורים המלחמה וגם לא לחכמים לחם וגם לא לנבונים עשר וגם לא ליודעים חן כי עת ופגע יקרה את כלם", ע"כ. הרי מקרא מלא דיבר הכתוב, שאפילו מי שיש לו דעת וחכמה, אין זה סיבה שישגי פרנסה ועושר, שפרנסתו של אדם תלוי בגזירת השי"ת ולא בחכמתו?

ולפי הנ"ל לא קשה מידי, שכוונת הגמ' - "דעה" אינו דעת בענין חכמת הטבע, שיודע כל מיני חכמות שע"י ישיג פרנסתו, כגון שיודע באיזה אופן עליו לעסוק בהשתדלות בעניני הטבע שע"כ יתעשר